

РОЗДІЛ 1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

Сухарина
Андрій Андрійович

Державна та публічна ідеологія: аргументація теоретичного розрізнення

УДК 321.015
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616-2019-4-4-9>

Сухарина Андрій Андрійович
аспірант кафедри теорії та історії
політичної науки
Львівського національного університету
імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна

У статті аргументується доцільність розмежування категорії «державна ідеологія» власне на класичне розуміння державної ідеології як обов'язкової ідеологічної парадигми в державі, а також виокремлення відносно нового поняття «публічна ідеологія» як рамкового концепту, який існує в демократичних та гібридних режимах. Ця необхідність спричинена тим, що сьогодні терміном «державна ідеологія» визначають широкий пласт процесів та явищ, які мають мало спільного між собою, а часто навіть суперечать один одному. Унаслідок цього виникає ціла проблема з правильними дефініціями та інтерпретаціями, що ускладнює суспільно-політичний та науковий дискурс із теми. Відповідно, наша мета полягає в тому, щоб конкретизувати ці терміни та використовувати категорію «державна ідеологія» в авторитарному значенні та термін «публічна ідеологія» як явище, яке існує в системах повноцінної чи обмеженої демократії. Розкрити відмінності між цими явищами можна за допомогою порівняльного та структурно-функціонального методів. Зокрема, можемо констатувати, що існують дві крайні альтернативи розуміння ідеології в державі. Перша з них є певною мірою нормативною та обстоє деідеологічний характер держави, відсутність якихось визначених ідейних факторів тощо. Друга альтернатива переконує, що державна ідеологія існує в будь-якій державі, навіть за умов офіційного заперечення цього факту в Конституції. Визнаючи невідворотність існування окремих ідеологічних елементів на державному рівні, варто все ж поставити питання: «Чи можна такий стан справ назвати державною ідеологією?». У підсумку зроблено висновок про суттєві розбіжності у сприйнятті категорії «державна ідеологія» серед науковців як у структурному форматі, так і за функціями, які вона може виконувати. Для зменшення методологічної плутанини запропоновано використовувати термін «публічна ідеологія», яка може розглядатись атрибутивною характеристикою демократичних чи гібридних режимів. Публічна ідеологія розглядається як рамковий концепт, який частково обмежує політичну конкуренцію, орієнтований на довготермінові цілі та менше впливає на інші суспільні сфери, зокрема і на соціальні науки, аніж державна ідеологія.

Ключові слова: ідеологія, державна ідеологія, публічна ідеологія, демократія, авторитарія.

Вступ. Говорячи про ідеології, ми часто обмежуємось обговоренням певних структурних комплексів ідей, установок та переконань, які функціонують у суспільстві і за допомогою ключових стейкхолдерів змагаються за уми людей. Це розуміння ми означимо як так званий макропідхід. В альтернативному до нього мікропідході ми, навпаки, уникаємо соціологічної складової частини та переносимось у більш антропологічний вимір, який бачить у ідеології своєрідну лінзу, чи призму, через яку людина дивиться на світ.

Окрім вищезазначених вимірів ідеології, існує так званий «надвимір» – політичний та соціальний гегемон. Переважно дане поняття окреслюють як «державну» ідеологію чи «національну ідею» [1, с. 18]. Однак її характер, масштаби та спосіб втілення можуть бути найрізноманітнішими, а дискусія щодо її характеру продовжується і зараз. Цим терміном називають часто дуже відмінні речі: починаючи від тотальної ідеології в нацистській Німеччині, закінчуючи обрисами державної ідеології, яка вимальовується в гібридних режимах, а то й взагалі, ідеологій партій, які знаходяться при владі в демократичних суспільствах. У цій статті аргу-

ментується доцільність розмежування категорії «державна ідеологія», а також виокремлення відносно нового поняття «публічна ідеологія».

Мета та завдання. Метою статті є проведення розрізнення між категоріями «державна ідеологія» та «публічна ідеологія» як специфічних форм організації ідеологічної роботи в державі.

Методи дослідження. Основними методами цієї статті є порівняльний (порівнюються специфіка функціонування ідеології в різних типах політичних режимів) та структурно-функціональний.

Результати. Категорія «державна ідеологія» вивчається не тільки класичною політичною наукою, але й інструменталістськими дисциплінами на зразок «державного», або «публічного управління». Принципова відмінність цих підходів полягає перш за все у предметі дослідження. Публічне управління досліджує сферу «polісу», а класична політична наука – «polіtics» [6, с. 11], що і впливає на ключове питання, яке ставиться перед дослідником. Політична наука намагається зрозуміти, що таке державна ідеологія, а публічне управління – як її ефективно використовувати в процесі управління державою. Часто такий інструменталіст-

ський підхід навіть не ставить перед собою за мету дослідити явище, а зупиняється лише на оцінці можливих переваг чи загроз. Власне, у площині публічного управління і трапляється найбільша плутанина з термінами. В офіційних нормативно-правових актах чітко прописано, що державної ідеології як такої не існує, і жодна ідеологія не може визнаватись як обов'язкова. У своїх пропозиціях науковці та управлінці постійно повинні робити зауваження – що певні ідеологічні принципи конструювання владних відносин у державі – це не зовсім державна ідеологія. Тому виникає логічне питання: що ж існує на місці державної ідеології в демократичних режимах?

Якщо феномен державної ідеології в автократіях у цілому досліджений вичерпно, то у випадку з демократичними та гібридними режимами проблема залишається. Приховані державні ідеології, які лише опосередковано, або ж взагалі не зафіксовані в законодавстві, є значно менш дослідженим питанням і мають більший простір для наукових розвідок, ніж державні ідеології в тоталітарних режимах, більшість із яких – вже в минулому, а сьогодні залишаються хіба на політичному маргінесі, як от КНДР.

На нашу думку, сьогодні є нагальна потреба в розділенні терміна «державна ідеологія» на її автократичне значення (власне «державна ідеологія») та терміна «публічна ідеологія», як явище, яке існує в системах повноцінної чи обмеженої демократії.

Розкриємо свою позицію детальніше. Існують дві крайні альтернативи розуміння ідеології в державі. Перша з них є певною мірою нормативною та обстоює деідеологічний характер держави, відсутність якихось визначених ідейних факторів тощо. Друга альтернатива переконує, що державна ідеологія існує в будь-якій державі, навіть за умови офіційного заперечення цього факту в Конституції.

На нашу думку, друга альтернатива є ближчою до істини. Кожна держава базується на певних принципах, які мають ідейний характер. Врешті-решт, українська Конституція прямо говорить: «Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава; Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [3]. Такі основоположні ідеї визначають невідворотність існування окремих ідеологічних елементів на державному рівні. Однак такі ідейні принципи все ж далекі від повноцінного ідеологічного контролю. Тому одним із ключових запитань, які потрібно поставити, є: «Чи можна такий стан справ назвати державною ідеологією?».

Незважаючи на те, що в кожній державі присутні ідеологічні елементи, все ж називати її державною ідеологією недоцільно, оскільки така надбудова має якісно інший характер. Вона не стільки

безальтернативна і єдина, скільки така, яка відсікає окремі альтернативи, а не змушує слідувати за одною. Саме тому постає питання про виокремлення нової категорії, яку доцільно називати «публічною ідеологією» за аналогією з іншими функціями демократичної держави.

Принципова відмінність між державною та публічною ідеологією є в тому, що державна ідеологія є імперативною та зобов'язуючою, в той час як публічна ідеологія задає лише «маячки», з достатньо широким допустимим відхиленням. У «полісі аналізі» практика поділу на «public» та «state» давно стала загальноприйнятною, і цей же принцип, на нашу думку, потрібно застосувати для концепту ідеології. Якщо сформувати ключову розбіжність між цими термінами, то найкраще її визначити через підхід до ухвалення і виконання рішень – вертикальний (state) і змішаний (public). Тому державна ідеологія – це «владний» продукт, який не допускає ревізії знизу, а публічна ідеологія функціонує на обох рівнях одночасно та є взаємопроникною. Більше того, можливість існування публічної ідеології виникає тільки тоді, коли на нормативному рівні прийнятно рішення про заборону будь-якої державної обов'язкової ідеології.

Необхідність розподілу цих категорій потрібно також задля зменшення термінологічної плутанини і чіткого відокремлення функцій ідеологій в автократіях та демократіях. Існування терміна «державна ідеологія», який рівнозначно використовується для всіх типів політичних режимів, не лише вносить методологічну плутанину, але й змушує всі наукові розвідки на цю тематику починати з пояснень сутності державної ідеології та її функцій в демократичному суспільстві, а лише потім переходити до суті питання [2, с. 17].

Формування методологічного концепту публічної ідеології дозволить сформувати компроміс між противниками та прихильниками державної ідеології та впорядкувати, по суті, термін опису тоталітарної дійсності до реалій демократії.

Водночас потрібно бути свідомим того, що фіксування факту існування ідеології на рівні будь якої держави хоч і є інтуїтивно зрозумілим, все ж цей факт не є однозначним, а його обстоювання може сприйматись як ознака заангажованості автора та обстоювання ним тієї чи іншої ідейної доктрини, яка повинна мати певний пріоритет.

Для відкинення спекуляцій не будемо стверджувати про те, що ідеологія на державному рівні є позитивним чи негативним явищем, а лише аргументуємо перманентність ідеології на цьому рівні. Конструювання іншого терміна для означення потрібно не через те, що один тип ідеології є добрим, а інший – поганим, а лише тому, що характер вияву одного явища і на одному рівні може мати кардинально інший якісний характер. За інших умов необхідність введення

в категоріальний апарат політичних наук нового терміна не поставала б.

Однак перейдемо, власне, до аргументації. Здійснимо ілюстрацію наявності ідеології на державному рівні в окремих країнах пострадянського простору, передовсім України. Де-юре Стаття 15 Конституції України визначає, що «суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності. Жодна ідеологія не може визнаватися державою як обов'язкова» [3]. Однак у цьому ж документі вказано основні цілі, смисли та ідеї функціонування незалежного державного утворення, що само по собі є комплексом ідей та цілей.

Розрізнення державної та публічної ідеології не означає, тим не менш, зміну основного бенефіціара, яким залишається держава. Власне, ідеологія на рівні держави завжди існує для підтримки легітимації цього утворення як такого. Загалом, навіть одне з базових визначень ідеології передбачає те, що ідеологія і є тим утворенням, яке легітимізує політичний режим [7, с. 15]. Але коли ми говоримо про публічну ідеологію, то її вторинними бенефіціарами виступають також всі системні політичні рухи, які декларують стратегічні цілі, які не вибиваються із числа прийнятних.

Розкриваючи питання вторинних бенефіціарів публічної ідеології, можна розглянути також тих, хто такими не є. Навіть у найбільш відкритих системах існують певні обмеження для повноцінного функціонування нацистських, а часом також і комуністичних рухів, оскільки їхні системи цінностей протиставляються системним рухам. Позасистемні політичні рухи, прихильники радикальних ідеологій не вписуються в рамкові обмеження, які накладаються цією публічною ідеологією.

Для адекватного розуміння державної (публічної) ідеології потрібно констатувати, що вона не є політичною ідеологією чи ідеологією окремої партії, групи осіб у класичному сенсі. На цьому, зокрема, наголошує О. Макаренко, говорячи про потенційні і наявні негативні наслідки жорсткої деідеологізації в Україні: «Прихильники деідеологізації в Україні, як правило, посилаються на досвід країн західної демократії і вказують на те, що вони не мають жодної ідеології. Ця думка базується на ототожненні державної та політичних ідеологій і, відповідно, на плюралізмі останніх» [4, с. 270]. Врешті-решт, «держава є більшою, ніж уряд. Уряд приходить і йде, але держава є постійною. Тому дискусію про державу слід сприймати серйозно, оскільки характер держави визначає характер усіх аспектів суспільства» [10, с. 330]. З огляду на це питання про ідеологію на державному рівні не можна розглядати як питання про ідеологію партій, а потрібно досліджувати трохи ширше.

Структура публічної ідеології

Існують певні труднощі у виокремленні структури політичної ідеології, але умовно її можна роз-

ділити на два основні блоки: жорстке ідеологічне ядро та відносно м'яку периферію, яка уособлює ідейну платформу найбільш успішних політичних сил. Цей другий блок передбачає м'які норми. Вони можуть змінюватись під час зміни влади та, відповідно, курсу. Це звичне явище у сталих демократіях, де впродовж двох-трьох виборчих циклів проходить заміна влади та зміна чи корекція політики, а також її ідеологічних передумов. Периферія публічної ідеології є подібною до ідеології уряду як такого, хоча і не є тотожним поняттям.

Водночас жорстке ядро фактично не чутливе до зовнішнього середовища, і воно зберігається системними акторами різноманітними методами: як нормативно-правовими (конституційні закони, міжнародні договори тощо), так і операційними (виборчий поріг, «санітарний» кордон тощо). Власне, існують запобіжники щодо зміни ідеологічного ядра, і часто вони є усталеними практиками.

Публічна ідеологія не є чіткою платформою, а, скоріше, синтезом ідеологічних положень кількох найбільш популярних чи потрібних для влади концептів. У країнах Європи такі положення найчастіше виступають синтезом ідей лібералізму, консерватизму, соціалізму, а з нещодавнього часу ще й фемінізму та екологізму. Ядро цих ідей поділяється основними системними політичними силами, що робить їх основними бенефіціарами та спрощує боротьбу за владу. Таке спільне ідеологічне ядро певною мірою обмежує політичну конкуренцію. Однак таке обмеження досягається за допомогою ненасильницьких способів блокування небажаних для системи рухів та елементів.

Закріплення позаідеологічності в Конституції має значення прикладного запобіжника і є тим фактором, який унеможливує державну, але створює публічну ідеологію. Він є необхідним для захисту суспільного ладу у випадку отримання влади радикальними силами, які, можливо, захочуть встановити певну політичну ідеологію як обов'язкову.

Це положення виводить нас до розуміння публічної ідеології у формі рамкового концепту, тобто такого збірника ідей здебільшого не про те, як потрібно чинити, а про те, що робити не можна. Під час зміни влади політичний курс може змінюватись, але ця зміна все одно залишається в рамках публічної ідеології. Однак потрібно відповісти на ще одне питання: де пролягають межі публічної та державної ідеологій?

Публічна vs державна ідеологія

Якщо європейські демократії переважно стали, а їхніми публічними ідеологіями переважно виступають так звані «європейські цінності» (з національною специфікою), то куди цікавіша ситуація в молодих демократіях, або ж транзитних режимах, які існують у країнах Балтії, Україні, а також Росії.

Слушною є думка О. Макаренко, що держави перехідного типу потребують додаткового ідео-

логічного забезпечення. Це добре проглядається під час трансформаційних процесів в Україні та раніше у країнах Балтії. У випадку зворотного переходу до автократії даний принцип також працює, що ілюструє приклад середньоазійських країн чи Росії. Такий стан справ актуалізує інше ключове питання: де закінчується публічна ідеологія демократичного режиму і починається державна авторитарного?

Наприклад, країни Балтії після розпаду Радянського Союзу взяли курс на два паралельні процеси: деідеологізації (який включає в себе декомунізацію та дерусифікацію) та нової ідеологізації (включає в себе реконструкцію національної пам'яті та конструювання національних міфів, посилення національної ідентичності та європеїзацію – наближення публічної ідеології до пан'європейської). Відповідно, під час транзитного періоду недостатньо було забезпечити тільки деідеологічні процеси, але на місце «старих» світоглядних установок потрібно насадити нові.

Під час транзитного періоду в Балтійських країнах публічна ідеологія була не зовсім типовою і ближчою до державної. Так, публічна ідеологія, яка втілювалась в нормативно-правових актах, була не лише рамковою з основними ідейними маячками, але й значною мірою імперативною. Це стосувалось перш за все сфери вживання національних мов, отримання громадянства, нового розуміння історії тощо. Тим не менш, ці країни зуміли вийти з транзитного періоду, ставши повноцінними демократіями, а не змінити один авторитарний режим на інший. Важлива роль тут була відведена Європейському Союзу, який прив'язував умови набуття членства до послаблення ряду національних концептів. Із цього прикладу можемо стверджувати, що періоди транзиту включають в себе посилення ідеологічних елементів на державному рівні.

Схожі процеси сьогодні відбуваються в Україні. По суті, частина з них дублює аналогічні процеси в Балтійських країнах із запізненням на два десятиліття. Вони також включають політику декомунізації, дерусифікації та українізації, а також формування нової публічної ідеології. Реідеологізація виконує важливу функцію об'єднання країни перед загрозою військової агресії та в умовах економічної кризи, однак такі речі можуть мати й негативні наслідки. У певний момент необхідність коригування публічної ідеології може бути визначальною стосовно майбутнього розвитку – демократичного чи авторитарного. За певних обставин можна повторити не досвід країн Балтії, а інших уламків Радянського Союзу.

Ідеологічний розвиток країн Середньої Азії та Росії пішов іншим шляхом, відмінним від Балтійського. Наприклад в Узбекистані доволі швидко сформувався авторитарний режим із ознаками державної ідеології. «Класичний авторитарний

аргумент – це виправдання опіки на основі певних особливих ознак: будь це релігійні, наукові чи технічні ознаки» [9, с. 216]. Власне, авторитарний режим завжди тісно переплетений із державною ідеологією, яка повинна його обстоювати. Авторитарії завжди аргументують себе ідейно – так вони отримують достатню стійкість.

Деяко складніше процес розвивався в Росії. На початку 90-х років у Росії відбувався процес декомунізації, але він був швидко згорнутий. Опісля того почався процес формування нової-старої ідеології «руського миру», синтезу ідей православного християнства, російського націоналізму, радянської та імперської спадщини. Значна частина російської державної ідеології сьогодні втілена в нормативно-правових актах, маскуючись під боротьбу з екстремізмом чи захистом почуттів віруючих. Сьогодні, однак, дискусійним є твердження про наявність у Росії повноцінної державної ідеології, але немає сумнівів, що такі ідеологічні нашарування є далекими від того, що ми називаємо публічною ідеологією.

Однак повернемося до українського контексту. Одним із офіційних нормативних актів, який виконує функцію реідеологізації (а формально деідеологізації), є Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» [5]. Окрім рамкових положень про заборону тоталітарних ідеологій, на основі цього закону сформовано цілий ряд нових ідеологічних конструктів, пов'язаних із трактуванням історії та перспектив подальшого розвитку. Тепер важливим є питання: наскільки широкою залишається публічна ідеологія і чи не може вона перестати бути рамковою?

Відповіді на це питання поки немає, але розвиток української публічної ідеології може мати три основні альтернативи:

- 1) успішний транзит і формування публічної ідеології;
- 2) неуспішний транзит і конструювання державної ідеології;
- 3) відкочування до хаотичної публічної ідеології типу 2005–2013 років.

Поки що альтернатива № 2 виглядає малореалістичною, однак вона також можлива і може трапитись за умови домінування тренду окремішності, специфічної національної ідеї, яку поставлять не лише на виправдання існування державності, однак і функціонування конкретної владної еліти.

Щодо альтернатив № 1 та № 3, то важко надати перевагу реалістичності того чи іншого концепту, оскільки Україна є складним політичним утворенням. Хоч російсько-український конфлікт привів до зменшення частини основних протиріч у суспільстві, їхня кількість є достатньою для того, щоб стати перешкодою для формування консолідованої рамкової ідеології.

Порівняльна характеристика категорій «державна» та «публічна» ідеологія

	Державна ідеологія	Публічна ідеологія
Політичний курс	Зберігає фактично незмінним загальний політичний курс	Створює труднощі для різкої та часткої зміни політичного курсу
Політична конкуренція	Функціонує задля придушення політичної конкуренції	Частково зменшує політичну конкуренцію, усуваючи радикальні форми
Світоглядна призма	Пропонує єдину або дуже обмежену кількість світоглядних призм	Обмежує функціонування лише окремих світобачень
Політичні цілі	Використовується для обстоювання як довготермінових, так і короткотермінових цілей	Використовується для довготермінових цілей
Легітимація влади	Використовується для легітимації не тільки чинного способу влади, але й чинної влади	Використовується лише для легітимації загального способу влади.
Вплив на соціальні науки	Наукові розвідки, що суперечать ідеології, не толеруються. Заохочуються дослідження на підтримку ідеологічних постулатів	Мінімізований; часом проявляється в заохоченні підтримки ідеології

Отже, на основі викладеного можна структурувати основні відмінності між категоріями.

Звісно, даний перелік неповний і є лише спробою методологічного розрізнення двох категорій, що впливає з «дроблення» категорії «державна ідеологія».

Але усі вищезазвані аспекти є вторинними, а базовим критерієм для розподілу державної та публічної ідеології все ж є політичний режим. При цьому гібридні та транзитні політичні режими найчастіше потребують змішаного типу державної/публічної ідеології, а її характер може змінюватись в залежності від характеру транзиту. За аналогією з політичним режимом, який ранжується від чистої демократії до чистої автократії з безліччю проміжних ланок, публічна та державна ідеологія також є чистими категоріями, які мають безліч проміжних станів.

Встановлювати межі між державною та публічною та ідеологією – завдання майбутніх досліджень, у тому числі тих, які стосуватимуться методологічних передумов. Ми свідомі того, що дані межі будуть відрізнятись у залежності від запропонованої методології, але це єдиний спосіб удосконалення категоріального та методологічного апарату.

Тим не менш, варто зазначити, що вимірювання за шкалою «демократія-автократія» та «публічна» і «державна» ідеології уможливно і мають жорстку кореляцію, але на практиці можуть значно розходитись. Тому під час конструювання методології для дослідження ідеологічності держави не можна спиратись тільки на базис індексів демократії. Уточнюючи цей аспект, високий рівень розвитку демократії за шкалою Freedom House чи Economist Intelligence Unit не означатиме аналогічні показники в майбутніх методологіях щодо розроблення індексів ідеологічності.

Результати.

Категорія «державна ідеологія» є занадто широкою та потребує дроблення в залежності від вияву явища в політичному режимі.

Категорія «публічна ідеологія» є адекватною для означення надпартійної державної ідеології в демократичних політичних режимах.

Базовою відмінністю між державною та публічною ідеологією є межі толерації альтернатив. Якщо публічна ідеологія є рамковою і базується лише на окремих цінностях, то державна ідеологія пропонує дуже обмежений перелік альтернатив.

Розрізнення цих термінів дозволить позбавитись обов'язкової методологічної ревізії наукових розвідок, що стосуються державної ідеології в автократичних чи демократичних режимах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зотов В.В. Идеология и доминирующая культура. *Теория и практика общественного развития*. 2014. № 8. С. 17–19.
2. Карлова В. Проблеми формування загальнонаціональної ідеології в Україні. *Вісник Національної академії державного управління*. 2010. № 4. С. 17–24.
3. Конституція України. Законодавство України. 2019. URL : <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
4. Макаренко О.М. Сутність і роль державної ідеології в розбудові держави в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2013. № 1. С. 268–276.
5. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки. *Законодавство України*. 2019. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/317-19>.
6. Тертичка В. Суспільна політика: чи стала вона сферою наукового пошуку і прикладних досліджень в Україні? *Політичний менеджмент*. 2007. № 1. С. 10–23.
7. Eagleton T. *Ideology*. London : Routledge, 1994. 328 p.
8. Küng A. *Communism in the Baltic states*. Stockholm : Jarl Hjalmarson Foundation, 2008. 64 p.
9. March A. State ideology and the legitimation of authoritarianism: The case of post-Soviet Uzbekistan. *Journal of Political Ideologies*. 2003. № 8. Pp. 209–232.

10. Politics and law in Africa: Current and emerging issues., Chapter: Eighteen, Publisher: WillyRose & Appleseed Publishing Co, Editors: A. M. Okolie, O. A. Eke, P. A. Areo, pp. 329–344.

REFERENCES:

1. Zotov V. V. Ideologiya i dominiruyuschaya kultura [Ideology and the dominant culture] / V. V. Zotov, A. O. Spitsina. // Teoriya i praktika obschestvennogo razvitiya. – 2014. – #8. – S. 17–19. [In Russian].
2. Karlova V. Problemy formuvannya zahalnonatsionalnoi ideologii v Ukraini [Problems of formation of all-national ideology in Ukraine] // Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnogo upravlinnia. – 2010. – #4. – S. 17–24. [In Ukrainian]
3. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] // Zakonodavstvo Ukrainy. – 2019. – URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [In Ukrainian].
4. Makarenko O. M. Sutnist i rol derzhavnoi ideologii v rozbudovi derzhavy v Ukraini [The essence and role of state ideology in state building in Ukraine] // Aktualni problemy derzhavnogo upravlinnia. – 2013. – #1. – S. 268–276. [In Ukrainian].
5. Pro zasudzhennia komunistychnoho ta natsional-sotsialistychnoho (natsystychnoho) totalitarnykh rezhymiv

v Ukraini ta zaboronu propahandy yikhnoi symboliky [On condemning the communist and national-socialist (Nazi) totalitarian regimes in Ukraine and prohibiting the propaganda of their symbolism] // Zakonodavstvo Ukrainy. – 2019. – URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/317-19> [In Ukrainian]

6. Tertychka V. Suspilna polityka: chy stala вона sferoiu naukovoho poshuku i prykladnykh doslidzhen v Ukraini? [Public policy: has it become a field of research and applied research in Ukraine?] // Politychnyi menedzhment. – 2007. – #1. – S. 10–23. [In Ukrainian].
7. Eagleton T. Ideology / Terry Eagleton. – London: Routledge, 1994. – 328 p.
8. Küng A. Communism in the Baltic states / Andres Küng. – Stockholm: Jarl Hjalmarson Foundation, 2008. – 64 p.
9. March A. State ideology and the legitimation of authoritarianism: The case of post-Soviet Uzbekistan / Andrew F. March. // Journal of Political Ideologies. – 2003. – №8. – pp. 209–232.
10. Politics and law in Africa: Current and emerging issues., Chapter: Eighteen, Publisher: WillyRose & Appleseed Publishing Co, Editors: A. M. Okolie, O. A. Eke, P. A. Areo, pp.329-344.

State and public ideology: argumentation of theoretical distinction

Sukharyna Andrii Andriiovych

Postgraduate Student at the Department of Theory and History of Political Science of Ivan Franko National University of Lviv
Universytetska str., 1, Lviv, Ukraine

The article argues the advisability of differentiation the category “state ideology” into two aspects. Firstly, into a classical understanding of state ideology as a compulsory ideological paradigm in the state. And it goes also about highlighting the relatively new concept of “public ideology” as a framework concept that exists in democratic and hybrid regimes.

This need is caused by that the term “state ideology” is considered today as a broad layer of processes and phenomena that have little in common, and often even contradict. As a result, there is a whole issue with the correct definitions and interpretations, that makes sociopolitical and scientific discourse on the topic more complicated.

Accordingly, our goal is to specify these terms and to use the category “state ideology” in autocratic terms and the term “public ideology” as a phenomenon that exists in systems of full or limited democracy. It is possible to reveal the differences between these phenomena using comparative and structural-functional methods. In particular, we can ascertain that there are two extreme alternatives to understanding ideology in the state. The first of them is a bit normative and defends the non-ideological nature of the state, the absence of any definite ideological factors, etc. The second alternative persuades that state ideology exists in any state, even if this fact is formally denied in the Constitution. Recognizing the inevitability of the existence of individual ideological elements at the state level, one should ask: “Can this state of affairs be called a state ideology?”

As a result, it was concluded that there are significant differences in the perception of the category “state ideology” among scientists, both in the structural format and in the functions that it can perform. To reduce the methodological confusion, it is suggested to use the term “public ideology”, which can be considered as an attribute characteristic of democratic or hybrid regimes. Public ideology is considered as a framework concept that partially limits political competition, which is focused on long-term goals. This concept has also less impact on other social spheres, including the social sciences, compared to state ideology.

Key words: ideology, state ideology, public ideology, democracy, autocracy.